

ΘΕΜΑ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

Τρίτη 5 Ιανουαρίου 2010 • 23/5

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ

Τα παιχνίδια γεννήθηκαν για να ξεγελούν την πείνα

Από το μινωικό ζατρίκιο (ντόμινο ή τάβλι κατά δύο εκδοχές), τις αρχαίες πλαγγόνες και τα νινιά στις κούκλες υψηλής ραπτικής, το ελληνικό παιχνίδι έχει τη δική του ιστορία. Μια έρευνα τη φωτίζει

Της **Μαίρης Αδαμοπούλου**

«**Α**ρχίζει να γερνά κανείς από τη στιγμή που σταματάει να παίζει», γράφει ο Πλάτωνας. Και μπορεί να μην είναι κάποιος σε θέση να απαντήσει ποιος και πότε επινόησε τα παιχνίδια, η παράδοση όμως θέλει πρώτους τους Λυδούς, κατά την περίοδο που βασιλεύει ο Άγυς.

Ο πατέρας της Ιστορίας Ηρόδοτος αναφέρει ότι «οι Λυδοί χρησιμοποιούσαν τις εφευρέσεις τους για να ξεχνούν την πείνα τους. Τι μία μέρα έπιζαν αδιάκοπα και δεν είχαν χρόνο να σκεφτούν το φαγητό και την επομένη έτρωγαν δίχως να παίζουν. Κατάφεραν να ζήσουν έτσι δεκαοκτώ χρόνια».

INFO

«Το ελληνικό παιχνίδι. Διαδρομές στην ιστορία του», Έκδοση MIET - ΕΛΙΑ, σελ. 359, τιμή: 65 ευρώ.

Είναι αρκετοί οι θεοί και οι θνητοί στους οποίους αποδίδεται η πατρότητα των παιχνιδιών. Η Αφροδίτη θεωρείται πως επινόησε την λύγα – παιχνίδι ερωτικής μοναξιάς. Οι Θράκες καθιέρωσαν την αμυστίνη – οι παίκτες καλούνταν να πιουν μονορούφι κούπες κρασί. Και ο Αρχύτας ο Ταραντίνος επινόησε την κουδουνίστρα που πρεμούσε τα μωρά και έδιωχνε τα κακά πνεύματα – σύμφωνα με τον αρχαιολόγο Χρήστο Μπουλώτη, έναν από τους έγκυρους ερευνητές που υπογράφουν τη μεγάλη έρευνα για το ελληνικό παιχνίδι στην Ιστορία, σε έκδοση του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης (MIET) και του Ελληνικού Λογιστικού και Ιστορικού Αρχείου (ΕΛΙΑ).

Ο ήρωας του Τρωικού Πολέμου Παλαμήδης επινόησε το παιχνίδι με τους πεσσούς, για να περνούν την ώρα τους οι Έλληνες είτε στην Αυλίδα καρτερώνας ούριο άνεμο είτε κατά τη διάρκεια της δεκαετούς πολιορκίας της Τροίας. Με προστάτη τον Κερδών Ερμή οι απόγονοί του επιδόθηκαν με πάθος στα ζάρια, παίζοντας ακόμη και στα ιερά, μανία που συνά καυτηριόστηκε από ρήτορες και τον Αριστοφάνη.

Στη νεώτερη εποχή τα πρώτα καταστήματα πώλησης (εισαγόμενων) παιχνιδιών εμφανίστηκαν στα τέλη του 19ου αιώνα και τα πρώτα εργοστάσια παιχνιδιών στην προπολεμική Ελλάδα. Οι κούκλες ντύονταν με ρούχα υψηλής ραπτικής, τα αυτοκινητάκια ακολουθούσαν διάσημα ευρωπαϊκά μοντέλα και λογατέχνες κα-

Η Ελληνίδα «γιαγιά» της κούκλας Bibi.Bo ήταν τη δεκαετία του '70 η Ναταλί και αγαπούσε την υψηλή μόδα. Η δε - αρχαία - προγιαγιά της ήταν η αρθρωτή πλαγγώνα, που από τον 6ο αιώνα π.Χ. μπορούσε να κουνάει χέρια και πόδια και ήταν το πιο δημοφιλές παιχνίδι μέχρι την ώρα του γάμου (στα 13 και...)

Σταθμοί

- 3η χιλιετία π.Χ. Το αρχαιότερο παιχνίδι στο Αιγαίο: πήλινες αβούρες από τη Λήμνο
- 6ος αιώνας π.Χ. Εμφανίζονται οι πρώτες αρθρωτές πήλινες κούκλες
- Βυζάντιο Οι κούκλες μετονομάζονται σε νινιά και κατασκευάζονται από γύμο, κερί, ύφασμα, κόκαλο και ελεφαντόδοντο
- 19ος αιώνας Το παιχνίδι μπαίνει σιγά σιγά στην εκπαίδευση, αλλά παραγκωνίζεται μετά το 1945
- 1920 Εμφανίζονται στα πανηγύρια οι πρώτοι πάγκοι με παιχνίδια από ξύλο, πηλό, γύμο, ύφασμα και χαρτί
- 1940 Δημιουργείται η εγκύκλιος Βιομηχανία παιχνιδιών
- 1960 Τα ταιγίνα παιχνίδια αντικαθίστανται, ως επικίνδυνα, από πλαστικά

Το χάρτινο επτραπέζιο παιχνίδι Διεθνές Πύρινο Ιπποδρόμιο κυκλοφορούσε το 1930 και ήταν μιας χρήσης. Οι διαδρομές των ιππέων ήταν φιλία που άναβαν (το ταχύτερο κέρδιζε) και καίγονταν μέχρι το τέρμα

Σε πανέρι χρωστάμε το κιονόκρανο

Ένα πανέρι με παιχνίδια αφημένο πάνω σε έναν τάφο νεαρής Κορίνθιας κερνήτριας κορινθιακό κιονόκρανο. Η τροφός της είχε σκεπάσει το καλάθι με κεραμίδι για να μην καταστραφούν τα παιχνίδια. Ένα αγκάθι φύτευσε τυχαία κάτω από το πανέρι και το τυλίξε με τις ελικές του. Η εικόνα γούστουσε τον γλύπτη Καλλίμαχο και τη μετέφερε στο μάρμαρο.

ΤΑ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑ 5.000 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΒΑΛΕ

ΣΒΟΥΡΑ: Το αρχαιότερο δείγμα στο Αιγαίο είναι από πηλό, χρονολογείται στην 3η χιλιετία π.Χ. και βρέθηκε στη Λήμνο

ΖΑΤΡΙΚΙΟΝ: Το μεγαλύτερο και πολυτελέστερο παιχνίδι στρατηγικής για δύο της αρχαιότητας βρέθηκε στην Κνωσό (1600 π.Χ.)

ΖΑΡΙΑ: Αστρογάλοι προβάτρου που σε κάθε πλευρά έχουν διαφορετικό αριθμό κοιλοτήτων - από μία έως τέσσερις - όπως τα σημερινά ζάρια βρέθηκαν σε τάφο στον Κατοσαμά, το λιμάνι της Κνωσού (1450 π.Χ.)

Πήλινο μινωικό ομοίωμα κούκλας που βρέθηκε στην Αγία Τριάδα, κοντά στη Φαιστό και χρονολογείται μεταξύ 1650-1450 π.Χ.

τέγγαψαν το παιχνίδι στα κείμενά τους: Κωστίης Παλαμάς, Πηνελόπη Δέλτα, Γεώργιος Δροσίνης, Γρηγόριος Ξενόπουλος.

Την έρευνα για την ιστορία του ελληνικού παιχνιδιού επιμελήθηκαν οι Κλειώ Γκουγκούλη και Δέσποινα Καρακατσάνη και επιμέρους κεφάλαια υπογράφουν οι

Ηλίας Αναγνωστάκης, Μαρία Αργυριόδη, Κλειώ Γκουγκούλη, Δέσποινα Καρακατσάνη, Σπύρος Κυριώτης, Άννα Λαμπροπούλου, Χρήστος Μπουλώτης, Βίκυ Πάτσιου και Μάνος Χαριτάτος.

Στη δεκαετία του '60 πρωτοσυνδυάστηκε η αγάπη για το ποδόσφαιρο με την αγάπη για το παιχνίδι σε μεταλλικά λεωφορεία με φωτογραφίες παικτών ομάδων, όπως εδώ του Παναθηναϊκού

Έραβε όλη η Ζάκυνθος!

Ένα από τα σημαντικότερα εργοστάσια που παρήγε κούκλες στην Ελλάδα δημιουργήθηκε από τους Βακάκη - Χωριατόπουλο. Ο πρώτος εργοστάσιον στη Βραζιλία σε ανάλογο εργοστάσιο και όταν συνεταιρίστηκε με τον Χωριατόπουλο έφραψαν ακόμα και τα καλούπια για τις κούκλες. Τα περισσότερα οπίσ στη Ζάκυνθο δουλεύουν φασόν για τα ρούχα των παιχνιδιών της εταιρείας, που απέκτησε σύστημα την αποκλειστικότητα της Ελληνίδας Barbie, της Bibi.bo, ενώ έκαναν εξαγωγές και στην Ιταλία. Σήμερα ο υιός Βακάκη έχει τη Jumbo.